

Terugblik Edison Klassiek Gala 2016

Dit jaar zijn de Edisons Klassiek omarmd door het tv-programma Podium Witteman. Als gevolg daarvan werd de uitreiking van de prestigieuze muziekprijs, die [vorig jaar](#) nog een brancheaangelegenheid was, zondag 27 november live op NPO2 uitgezonden. Podium Witteman is momenteel het enige aan klassieke muziek gewijde programma op de Nederlandse televisie en daarmee het mooiste denkbare platform voor de Edison. Van de 11 toegekende beeldjes werden er tijdens het programma vier uitgereikt aan de naar De Hallen Studio's in Amsterdam afgereisde winnaars.

Na een door zes leden van het Koninklijk Concertgebouworkest uitgevoerd Strijkkwintet: Scherzo van Antonín Dvořák werd de Edison Klassiek Publieksprijs uitgereikt. Maar niet voordat huispianist Mike Boddé winnaars Lucas en Arthur Jussen met een speciaal lied in het zonnetje gezet had.

Publieksprijs

De broers kregen een ruime meerderheid van de stemmen voor hun Mozart-album Double Piano Concertos. Daarmee sleepten zij niet, zoals gastheer Paul Witteman abusievelijk dacht, hun eerste Edison in de wacht, maar al hun tweede. "Dat is ook wel zo functioneel", begon Arthur uit te leggen, terwijl Lucas de zin afmaakte: "Nu kan ik er ook een op mijn kamer hebben." Met betrekking tot de cd zei hij blij te zijn om 'met deze stukken die ons zo dierbaar zijn een bepaald publiek te hebben bereikt en daar ook waardering voor te krijgen'. Arthur droeg het album op aan Sir Neville Marriner, onder wiens leiding de opnamen hebben plaatsgevonden en die afgelopen jaar overleed. Hij zei het te plat te vinden om aan te geven dat het album zo bijzonder is omdat het de laatste opname van Marriner bleek te zijn, maar vond wel dat de jonge broers erg geboft hebben om met hem te hebben mogen samenwerken.

Aansluitend speelden de Jussens een door Igor Roma bewerkte versie van Mozarts Sinfonia 40, die uiteraard ook op de cd staat.

Oeuvreprijs

Aan het begin van de uitzending had klassieke muzikkenner Floris Kortie al gememoreerd dat de Edisongeschiedenis tot 1960 teruggaat. En al in 1961 kreeg een toen nog 32-jarige Bernard Haitink tijdens het Grand Gala Du Disque zijn eerste beeldje overhandigd. Diezelfde Haitink was nu te gast om zijn 15^e(!) Edison in ontvangst te nemen. En wat voor een: Neerlands beroemdste dirigent kreeg dit jaar *eindelijk* de Oeuvreprijs toegekend. Mag ik dat zeggen? Ja, dat mag ik zeggen, en dat doe ik in commissie. Want in een kort praatje tijdens de nazit, onder het genot van een heerlijk diner, sprak ook juryvoorzitter Mischa Spel er haar verbazing over uit dat Haitink deze prijs niet allang op zak had. Mede daardoor was er dit jaar ook geen enkele discussie geweest over wie de prijs toekwam.

Haitink werd met alle eerboden in Podium Witteman ontvangen. Er volgde een gesprek met spannende stiltes, waarbij de maestro zich een aantal keren excuseerde voor zijn taalgebruik. Doordat hij over de hele wereld actief geweest is, en niet in de laatste plaats doordat hij met zijn Engelse echtgenote in Zwitserland woont, haalde hij een paar keer Engels en Nederlands door elkaar. "Ik spreek geen taal meer goed," zei hij daarover. Haitink gaf aan zich, ondanks zijn inmiddels 87-jarige leeftijd, die eerste Edison nog goed te herinneren. De toekenning was destijds enigszins controversieel, omdat critici vonden dat een ander werk had moeten winnen en dat Haitink de prijs nooit had moeten aanvaarden. Maar dat deed hij dus wel en dat eerste beeldje staat nog steeds in zijn werkkamer.

Overhandiging

De 15^e Edison die de dirigent ten beurt viel, werd hem overhandigd door Jard van Nes. Na de aankondiging van de mezzosopraan liep Haitink op haar af om haar te begroeten. Toen hij bij haar bleef staan om haar lovende woorden in ontvangst te nemen, moest Witteman 'ingrijpen': "Het is de bedoeling dat u hier weer komt zitten. Ik begrijp dat u elke gelegenheid te baat wilt nemen om te vluchten, maar dat gaat niet lukken."

Van Nes zei dat Haitink nooit ter meerdere eer en glorie van zichzelf op de bok gestaan heeft, maar altijd in dienst van de muziek en de musici. Hij gaf hen ruimte en respect en wist een soort 'magie' te creëren, waardoor zij tot grote hoogten konden komen.

Mahler

Een van de componisten die als een rode draad door Haitinks carrière loopt, is Mahler. Hij vertelde daarover dat het Concertgebouworkest, toen hij daar in 1961 als chef-dirigent begon, een enorm contract had met Philips. Daarbinnen moest een bepaald aantal opnamen per jaar gemaakt worden. Haitink kreeg al snel de opdracht om binnen twee jaar een Mahler-cyclus te maken. Dat weigerde hij met de woorden "Het is al moeilijk genoeg om één symfonie per jaar te doen." Uiteindelijk nam het project tien jaar in beslag.

Op de licht impertinente vraag van Paul Witteman hoe hij zou antwoorden als iemand hem voor over vier jaar een baan als dirigent in het vooruitzicht zou stellen, had Haitink in eerste instantie geen antwoord. Toen de vraag, die uiteraard op zijn leeftijd zinspeelde, iets duidelijker werd geherformuleerd in 'hoe lang kunt u nog plannen in uw agenda?', zei hij: "Dat moet u aan mijn vrouw vragen." Witteman vertaalde haar antwoord voor het publiek en richtte zich daarbij ook tot de meester: "Zolang u gezond bent, vindt zij het goed. Zullen we dat afspreken?" Maar Haitink was daarin duidelijk: "Ik spreek niets meer af."

Nadat de leden van het Concertgebouworkest een gedeelte speelden van het Adagietto uit Symfonie Nr.5 van Mahler, bezorgde de Oeuvreprijswinnaar de regie opnieuw klamme handen. Hij stond wederom

onverwachts op van zijn stoel om de muzikanten stuk voor stuk te bedanken. Een mooi spontaan moment.

Edisongeschiedenis

In het programmaonderdeel Korties Trends stond Floris Kortie stil bij de geschiedenis van de Edisons, zoals die ook is opgetekend in het [boek '50 Jaar Edison'](#). De op een na oudste muziekprijs ter wereld werd uiteraard genoemd naar Thomas Alva Edison, die als eerste geluid wist op te nemen en weer af te spelen. Pieter d'Hont ontwierp het bij de prijs behorende beeldje, wat in eerste instantie een beeld was. Het originele ontwerp was 65 centimeter hoog en woog maar liefst 12 kilo, wat verschillende winnaars tijdens de overhandiging nogal verraste. Nadat meerdere 'gelukkigen' bijna met beeld en al in de orkestbak stortten, werd het formaat (en vooral het gewicht) al snel gereduceerd tot de hedendaagse proporties.

Witteman haakte daarop in met de bekende anekdote van Godfried Bomans tijdens de uitreiking aan Marlène Dietrich, in 1963. Bomans vertelde daarbij dat hij ooit naast iemand in de bioscoop gezeten had die verzuchtte: 'had mijn vrouw maar één zo'n been'. Later werd die opmerking ten onrechte aan Bomans zelf toegeschreven.

Een ander legendarisch verhaal is de weigering door de Roemeense operadiva Angela Gheorghiu van de speciaal voor haar in het leven geroepen Personality Award, omdat ze had gezien dat haar naam iets kleiner op de affiche stond dan die van Oeuvreprijswinnaar Thomas Hampson.

De meeste klassieke Edisons zijn in de loop der jaren uitgereikt aan de René Jacobs (13 stuks), Bernard Haitink (15) en Pierre Boulez (19).

De opera

De nummer 3 uit dit rijtje, de Belgische dirigent René Jacobs, voegde de 13e Edison dit jaar aan zijn totaal toe. Die kreeg hij voor de uitvoering van Mozarts opera Die Entführung Aus Dem Serail. De prijs werd tijdens de uitzending in ontvangst genomen door sopraan Robin Johannsen. Zij noemde het werken met Jacobs 'a dream come true', omdat hij het beste uit de muziek en de muzikanten wilde halen. "Zelfs als een project eigenlijk al is afgerond, krijgt hij nieuwe ideeën die hij dan alsnog wil uitproberen om het stuk beter te maken."

Samen met pianist Andreas Küppers zong zij vervolgens de aria Traurigkeit Ward Mir Zum Lose.

Het document

Pauls Document is een vast programmaonderdeel waarin Witteman iemand op een voetstuk zet. In dit geval de Franse documentairemaker Bruno Monsiegeon, die een Edison kreeg voor zijn aandeel in The Menuhin Century, een uitgave als eerbetoon aan een van de grootste violisten van de 20^e eeuw: Yehudi Menuhin. Dit boek en de vele vaak niet eerder uitgebrachte beeld- en geluidsopnamen tonen een bijzonder musicus en een bevlogen man.

Aan tafel bij Witteman vertelde de documentairemaker over Menuhins pure en natuurlijke manier van musiceren. Hij werd zelf geroerd door muziek en wilde dat met andere delen.

Bernard Haitink gaf daarvan een voorbeeld: hij herinnerde zich dat Menuhin in 1945 de eerste joodse artiest was die naar Nederland kwam en dat dit een zeer emotioneel optreden opleverde. De violist zette het Wilhelmus in en het hele publiek viel hem bij.

Violiste Simone Lamsma studeerde als 13-jarige aan de Menuhin School op het moment dat hij overleed en zij speelde met een aantal andere leerlingen op zijn begrafenis. Als eerbetoon sloten Lamsma en de leden van het Concertgebouworkest de uitzending af met een door Menuhin herontdekt werk van Felix Mendelssohn: Vioolconcert in D: Allegro.

Via [uitzending gemist](#) is het programma nog een jaar lang terug te kijken.

Podium Witteman bleek dit jaar het *juiste* podium voor de Edison Klassiek. Een samenwerking die voor herhaling vatbaar is!

De overige Edisonwinnaars:

De solist - instrumentaal

Daniil Trifonov (Rachmaninov - Variations) - Universal Music, DG

De solist - vocaal

Sabine Devieille (Mozart - The Weber Sisters) - Warner Classics, Erato

Het debuut

Lucas Debargue (Scarlatti/Chopin/Liszt/e.a. - Lucas Debargue) - Sony Classical

Kamermuziek

Quatuor Ebène (Schubert - String Quintet/Lieder) - Warner Music, Erato

Het orkest

Concentus Musicus Wien o.l.v. Nikolaus Harnoncourt (Beethoven - Symphonies 4 & 5) - Sony Classical

Het koor

Ensemble Pygmalion o.l.v. Raphaél Pichon (Wagner/Brahms/Schumann - Rheinmädchen) - [PIAS] Holland, harmonia mundi

De ontdekking

Barbara Hannigan, Symphonieorchester Des Bayerischen Rundfunks o.l.v. Andris Nelsons (Abrahamsen - Let Me Tell You) - [PIAS] Holland-harmonia mundi, Winter & Winter

De jury bestond dit jaar uit Maartje Stokkers, Hans Haffmans, Aart-Jan van de Pol, Guido van Oorscot, Tonko Dop en meestemmend voorzitter Mischa Spel.

Werner Schlosser